

80. Dolina Bzury

Sławomir Chmielewski, Jacek Tabor

Pełna nazwa ostoi: Dolina Bzury (Bzura River Valley)

Kod ostoi: PL080

Współrzędne geograficzne: 52°02'–52°09'N, 19°11'–19°44'E

Powierzchnia: 9526 ha

Położenie administracyjne: województwo łódzkie; powiaty: łęczycki, łowicki, kutnowski, zgierski.

Kryteria BirdLife International: C1, C3, C6.

Formy ochrony przyrody: Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Bzury.

Natura 2000: ostoja została włączona do rządowego projektu sieci Natura 2000 jako część obszaru specjalnej ochrony ptaków – Pradolina Warszawsko-Berlińska, PLB100001.

Ogólny opis ostoi

Ostoja Dolina Bzury leży na Równinie Błońskiej. Obejmuje fragment doliny rzeki Bzury pomiędzy Łęczycą i Sobotą. Dno doliny jest wyścielone warstwą torfu, która największą miąższość (do 4 m) osiąga w okolicach Łęczycy i ulega stopniowemu zmniejszeniu w kierunku wschodnim. Na wschód od Młogoszyna warstwa ta staje się bardzo cienka i w wielu miejscach odsłania piaski rzeczne, które niekiedy przykrywają śródlądowe wydmy. Na tym odcinku pradolina odwadniana jest przez płynącą na wschód rzekę Bzurę. Płynie ona sztucznym, wyprostowanym głębokim korytem, pozbawionym osłony drzew i krzewów, położonym przeważnie nieco powyżej dna pradoliny. Jej wody są znacznie zanieczyszczone. Rzeka-kanal ma głębokość 1,5–3,0 m i szerokość 8–10 m. W obrębie ostoi wpada do niej szereg dopływów. Prawobrzeżne to: Moszczenica, Malina, Struga, Mroga z Mroźcą, Bobrówka i Uchanka. Lewobrzeżnych dopływów jest znacznie mniej i stale prowadzą wodę jedynie Ochnia i Słudwia. Warunki wodne sprzyjały założeniu na terenie ostoi dwóch kompleksów stawów rybnych w Walewicach – 210 ha i Borowie – 120 ha. W stawach prowadzona jest hodowla ryb. Trzciniowiska co pewien czas są koszone. Na stawach odbywają się polowania.

Osuszenia doliny poprzez regulację sieci wodnej, w tym przekopanie nowego, sztucznego koryta Bzury, dokonano w początkach wieku XIX. Niekonserwowanie systemu odwadniającego doprowadziło do ponownego zabagnienia doliny w połowie wieku XX. Kolejnego osuszenia poprzez pogłębienie koryta Bzury i odtworzenie systemu kanałów osuszających dolinę dokonano w połowie lat 80. Ponownie uruchomiło to procesy mineralizacji torfowisk. Wysuszone torfowiska zaczęły ulegać również szybkiej erozji wywołanej wiatrem. Wzrosło zagrożenie pożarami i całkowitą degradacją torfowisk. Po pożarach w dolinie powstają niewielkie zagłębienia wypełniane okresowo wodą.

Ślady dawnych starorzeczy zarasta szuwar trzcinowy. Łąki nieskoszone stopniowo zarastają zbiorowiskami ziołoroślowymi. Miejscami, tam gdzie system odwodnienia powierzchniowego działa niesprawnie, teren wtórnie zabagnia się. Wśród łąk występują charakterystyczne dla nieużytkowanych fragmentów doliny płaty silnie przesuszonych zakrzewień wierzbowych. Brak jest większych kompleksów leśnych, jedynie w rejonie Kter, Gośluba, Pęcławic i Borowa ostały się cztery niewielkie fragmenty łągów olszowych.

W granicach ostoi nie ma osad.

Siedliska i typy użytkowania gruntów w ostoi

Lasy i zadrzewienia – 5%, łąki i pastwiska – 82%, inne tereny rolne – 2%, mokradła – 8%, zbiorniki wodne i ciekł – 3%.

Ptaki

W ostoi Dolina Bzury stwierdzono występowanie co najmniej 39 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Liczebności 5 gatunków spełniają kryteria wyznaczania ostoi ptaków wprowadzone przez BirdLife International (Tabela 162). Ponadto 21 gatunków zostało wymienionych w *Polskiej czerwonej księdze zwierząt*.

Dolina Bzury jest jedną z 10 najważniejszych w Polsce ostoi podróźniczka i błotniaka łąkowego, chociaż w ostatnich latach zaobserwowano spadek jego liczebności.

Tabela 162. Gatunki ptaków, których liczebność kwalifikuje Dolinę Bzury do międzynarodowych ostoi ptaków (tzw. gatunki kwalifikujące).

Table 162. Bird species that qualifies Bzura River Valley as Important Bird Area of international significance (qualifying species).

Gatunek Species	Status	Rok Year	Liczebność Number	Kryteria Criteria
Gęś zbożowa <i>Anser fabalis</i>	M	1995-2004	do 1500i	C3
Gęś białoczelna <i>Anser albifrons</i>	M	1995-2003	do 2500i	C3
Błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i>	L	1992-1993, 1995	22-25p	C6
Derkacz <i>Crex crex</i>	L	1998-2002	35m	C1
Podróżniczek <i>Luscinia svecica</i>	L	2003	15p	C6

Tabela 163. Gatunki ptaków wymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, stwierdzone w ostoi Dolina Bzury w latach 1992-1993, 1995, 1998-2002.

Table 163. Other species recorded within the IBA Bzura River Valley (1992-1993, 1995, 1998-2002) listed in the Annex I of the Birds Directive (not qualifying species).

Gatunek Species	Status	Liczebność Number
Bąk <i>Botaurus stellaris</i>	L	2-14m
Bączek <i>Ixobrychus minutus</i>	L	0-1p
Ślepowron <i>Nycticorax nycticorax</i>	M	+
Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	L	2p
Bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	L	18p
Łabędź czarnodzioby <i>Cygnus columbianus</i>	M	24i
Bernikla białolica <i>Branta leucopsis</i>	M	+
Podgorzałka <i>Aythya nyroca</i>	M	+
Trzmielojad <i>Pernis apivorus</i>	M	+
Kania czarna <i>Milvus migrans</i>	M	+
Kania ruda <i>Milvus milvus</i>	L,M	1p
Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	M,Z	+
Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	L	1-2p
Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	L	39-40p
Błotniak zbożowy <i>Circus cyaneus</i>	M,Z	+
Orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>	L	1
Orzeł przedni <i>Aquila chrysaetos</i>	M	+
Rybołów <i>Pandion haliaetus</i>	M	+
Sokół wędrowny <i>Falco peregrinus</i>	M	+
Kropiatka <i>Porzana porzana</i>	L	0-11p
Zielonka <i>Porzana parva</i>	L	1p
Żuraw <i>Grus grus</i> *	L	18p

Biegus zmienny <i>Calidris alpina</i>	M	+
Batalion <i>Philomachus pugnax</i>	M	2060i
Dubelt <i>Gallinago media</i>	M	+
Łęczak <i>Tringa glareola</i>	M	+
Rybitwa białowąsa <i>Chlidonias hybridus</i>	L	10-19p
Rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i>	L,M	+
Uszatka błotna <i>Asio flammeus</i>	M	+
Zimorodek <i>Alcedo atthis</i>	L?	0-1p
Dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>	L	+
Dzięcioł białoszyi <i>Dendrocopos syriacus</i>	Z	+
Dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>	L	+
Jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>	L	20p
Gąsiorek <i>Lanius collurio</i>	L	10p
Ortolan <i>Emberiza hortulana</i>	L	13-15p

* lęgi stwierdzone tylko w 2002 roku.

* breeding in 2002.

Zagrożenia

Rolnictwo – zaniechanie dotychczasowego użytkowania rolnego, wypalanie roślinności.

Rybacktwo i rybołówstwo – intensyfikacja gospodarki stawowej, niedostosowane do biologii ptaków terminy prowadzenia zabiegów.

Gospodarka wodna – techniczna zabudowa brzegów cieków, usuwanie krzewów i drzew z brzegu.

Urbanizacja – miejsca zrzutu ścieków komunalnych.

Źródła danych

Chmielewski i in. (w przyg.); Chmielewski i in. (1998); Głowaciński (2001); Gromadzki i in. (2002); Janiszewski (2002a); Janiszewski (2002b); Janiszewski (2004) – dane niepubl.; Janiszewski i in. (1999); Janiszewski i in. (2003); Janiszewski, Włodarczyk (1998a); Janiszewski, Włodarczyk (1998b); Janiszewski, Włodarczyk (2001); Natura 2000/PLB100001; Pędziwilk 2001; Wieczorek (2004).

Summary

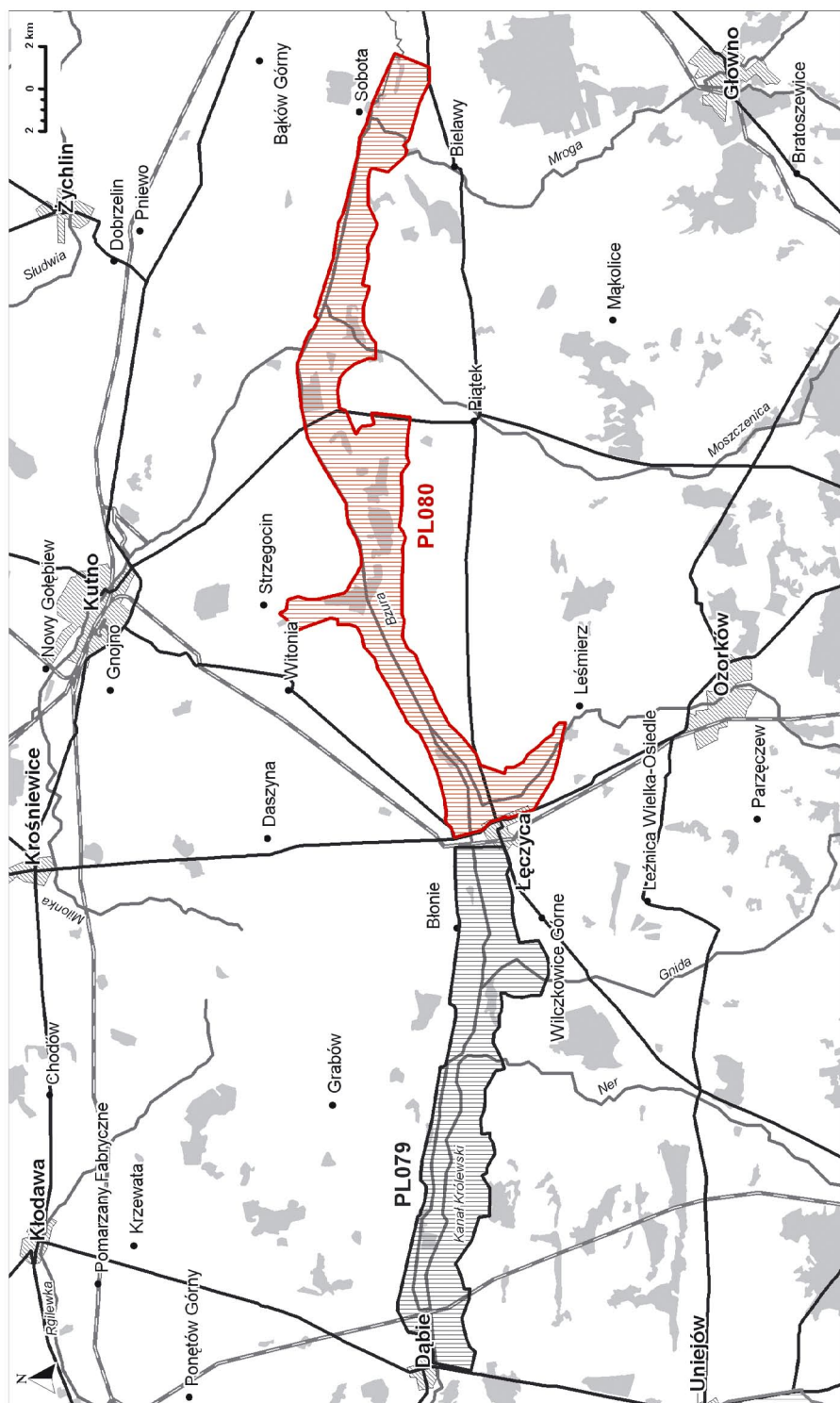
The Bzura River Valley was heavily changed in the 19th century when a new artificial river bed was built. The drainage system was poorly maintained and in the middle of the 20th century the valley turned marshy again. In the 80's of the previous century the artificial river bed was deepened again which caused a significant drop a water level in the oxbow lakes and on the wet meadows. Additionally, layers of peat located almost along a whole valley started to dry out and presently they are very vulnerable to fire.

In the valley two bigger complexes of fish ponds were established covering 210 ha and 120 ha, respectively. The ponds are partially overgrown with reeds which are regularly cut.

In the Bzura River Valley at least 39 bird species listed in the Annex I of the Birds Directive were found. This IBA was designated for two migratory geese species (Table 162) and for three breeding species, Montagu's Harrier, Corncrake and Bluethroat. For three of these species, meeting C6 criterion, it is also one of most important sites in Poland. In addition, 21 bird species are listed in the *Polish Red Data Book of Animals* under different threat categories.

The major threats to birds and their habitats in this IBA include possible changes in agriculture (intensification), spring fires in open areas (started by the man) and intensification of fish farming.

The Bzura River Valley has been included into the governmental proposal of the Natura 2000 network as a part of a special protection area Pradolina Warszawsko-Berlińska, PLB100001. The proposed SPA is bigger than the IBA Bzura River Valley and covers also the IBA Ner River Valley.

PL080. Dolina Bzury (Bzura River Valley)